

Adolf, Márton¹

Nyitottság, elhivatottság, patriotizmus Beszélgetés Szilágyi István

Openness, Commitment, Patriotism
Conversation with István Szilágyi

ABSZTRAKT

Jelen interjú Szilágyi István professzor úr életútját, pályájának fontosabb eseményeit mutatja be. Megjelennek benne többek között az iskolai, az egyetemi évek, továbbá mindazok, akik valamilyen módon formálták a tanár úr karrierjét. A félig strukturált interjúban szó esik a kutatói pályájáról, utazásairól és végül a fiatalabb geográfus generációnak szánt tanácsairól. Szilágyi István professzor a Pécsi Tudományegyetem nyugalmazott egyetemi tanára, valamint a Pannon Egyetem Modern Filológiai- és Társadalomtudományi Karának egykori dékánja. A nemzetközi viszonyok elméletének, a geopolitikának, Latin-Amerika és a hispán világ politikai változásainak neves kutatója. Több száz magyar, angol, német, orosz, portugál és spanyol nyelvű tanulmány és könyvfejezet mellett tizenhét monográfia szerzője. Jelentős külföldi kapcsolatot épített ki Latin-Amerikában és Európában. Vendégprofesszorként megfordult többek között Valladolidban, Párizsban, Kolozsváron, Cádizban, Valenciában, La Lagunában és Dijonban. Mindezekon felül Portugáliában, Braziliában, Chilében, Oroszországban és Kubában is kutatott több alkalommal.

Kulcsszavak: geopolitika, Latin-Amerika, kivételes állam, kivételes helyzet, politológia

ABSTRACT

This interview presents Professor István Szilágyi's life and the major events in his career. It includes, among other things, the early school and university years, as well as all those by whom his career has been shaped. The semi-structured interview discusses his research activities, his travels and his advice for the younger generation of geographers. Professor István Szilágyi is a retired professor at the University of Pécs and the former Dean of the Faculty of Modern Philology and Social Sciences at Pannon University. He is a renowned researcher in the theory of international relations, geopolitics and political changes in Latin America and the Hispanic world. The Professor has not only published more than hundreds of papers and book chapters in Hungarian, English, German, Russian, Portuguese and Spanish, but also, he is the author of seventeen monographs. Throughout his career, he has developed significant foreign contacts in Latin America and Europe. As a guest professor, he has visited Valladolid, Paris, Cluj-Napoca, Cadiz, Valencia, La Laguna and Dijon, among others. He has also carried out research in Portugal, Brazil, Chile, Russia and Cuba.

Keywords: geopolitics, Latin America, exceptional state, political science

¹ Geographer, University of Pécs, Faculty of Sciences, H-7621 Pécs, Ifjúság u. 6. E-mail: marzika99@gmail.com, Tel: +36308429085

BEVEZETÉS

A Modern Geográfiában már megszokott módon időről időre készülnek interjúk a magyar földrajz nagy alakjaival. Eddig olyan neves kutatók életrajzait volt szerencsénk jobban megismerni, mint Jakucs László, Pécsi Márton, Somogyi Sándor, Marosi Sándor, Enyedi György, Kőszegfalvy György, Erdősi Ferenc, Fodor István, Keveiné Bárány Ilona, Mészáros Rezső, Hajdú Zoltán, Nemes-Nagy József, vagy Gábris Gyula (Baranyai & Lampért, 2007; Bugya & Ritz, 2006, 2007; Enyedi et al., 2022; Gálosi-Kovács & Orsós, 2022; Herczeg et al., 2021; Lampért & Radvánszky, 2007b, 2007a; Rácz & Reményi, 2022; Szalai, 2022; Szabó & Szabó, 2008; Gera, 2023; Izsák & Tésits, 2023). A jelen interjúban Szilágyi István professzor urat kérdeztük az életéről. Jelen sorok szerzőjét a professzor úrhoz személyes szálak is fűzik, ugyanis első szakdolgozata elkészítésében témavezetői szerepet vállalt.

Szilágyi István 1950. január 20-án született Kisvárdán. Általános és középiskolai tanulmányait is ott végezte, utóbbit a Bessenyei György Gimnáziumban. A professzor úr ezután került Szegedre az akkori József Attila Tudományegyetemre, ahol jogot tanult. Diplomáját 1974. február 2-án szerezte. Az itt eltöltött évei alapozták meg későbbi kutatói pályáját, ugyanis itt kezdett el foglalkozni – az elsők közt Magyarországon – Latin-Amerika politikatörténetével, valamint a spanyol nyelvvel is. Ezt követően kezdte meg felsőoktatási tevékenységét és indult tudományos pályája a Veszprémi Egyetemen 1974 februárjában. A professzor úr a veszprémi évei alatt számtalanszor járt külföldön is. Egy kubai tanulmányútja során kérték fel a társadalomtudományi tanszék vezetői feladatának ellátására 1984-ben. Később, 2006-ban dékánnak választották. 2010-ben Szilágyi István a Pécsi Tudományegyetemre került, ahol a Földtudományok Doktori Iskolában a geopolitikai program felelőseként és témavezetőként, valamint az Interdiszciplináris Doktori Iskolában témavezetőként dolgozott. 2013 és 2017 között a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemen vezetett kurzusokat.

Főbb szakmai tevékenységei és elismerései közé tartozik, hogy 1976–1996 között az MTA VEAB Gazdaság-, Jog- és Társadalomtudományi Szakbizottság titkára volt, az MTA Politikatudományi Bizottságának, a Magyar Politikatudományi Társaságnak, a Nemzetközi Politikatudományi Társaságnak, a Mediterrán Történészek Nemzetközi Társaságának, a Latin-Amerikai Történészek Társaságának tagja. 2009–2012 között a Bolyai Ösztöndíj Társadalomtudományi Szakmai Bizottságának tagja, 2007–2009 között a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság Társadalomtudományi Bizottságának tagja, majd 2012-ig társelnöke. A valenciai székhelyű Academia Internacional de Ciencias, Tecnología, Educación y Humanidades nemzetközi tudományos akadémia tagja. A Comitatus folyóirat rovatszerkesztője, a Mediterrán Világ, valamint az Eurázsia Szemle főszerkesztője, az Autonomía és Társadalom, az Iberoamericana Quinceeclesiensis, a Cuadernos Constitucionales, az Acta Historica, az Acta Scientiarum Socialium, a Revista de Historia Actual, a European and Regional Studies, a Mediterrán és Balkán Fórum folyóiratok szerkesztőbizottságának tagja. 2018-ban Prinz Gyula-díjat kapott. Jelenleg a professzor úr Veszprémben lakik, és számos doktorandusz hallgatónak a témavezetője. Kutat, publikál, hazai és nemzetközi konferenciákon ad elő és könyveket ír.

MÓDSZEREK

Az interjú 2023. február 14-én készült online, a Microsoft Teams felületén. A beszélgetés félig strukturált vázlata (a „Földrajzi beszélgetések” rovatban megszokott módon, számos alkalommal használt kérdéscsoport) alapján formálódott. A kérdések kitérnek többek között a gyerekkorra, az egyetemi évekre, a kutatási pályafutásra, illetve arra is, hogy a különböző életszakaszokban milyen személyek, politikai történések és közösségek befolyásolták a karrier alakulását. Szilágyi professzor úr esetében a szerző különös figyelmet szentelt a tanulmányutaknak is. Végül a professzor úr kifejti véleményét a geográfia legfőbb erényeiről, és a következő nemzedéket pedig tanácsokkal látja el.

EREDMÉNYEK

Professzor úr, kérem, mesélje el, hogy hogyan telt a gyermekkor, milyen környezetben nőtt fel.

Kisvárdán születtem 1950. január 20-án Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. 47 kilométerre Nyíregyházától és 27 kilométerre Záhonytól, amely napjainkban az ukrán, korábban a szovjet határállomás volt. Szülővárosom a Rétköz és a Nyírség találkozásánál, a Nyírségi-dombvidéken található, amelynek a 183 méter tengerszint feletti magasságot elérő Asszony-hegy a legmagasabb pontja. Kisvárdá különleges városa és helye az országnak. A Gutkeled nemzetséghez tartozó Várday család 1465-ben kezdte el építeni a várat Kisvárdán, amely még a Rákóczi-szabadságharcban is szerephez jutott (lásd: Bóna et al., 1961). Hasonlóan jó állapotú téglából készült erősség Magyarországon csak Gyulán található. A vár mellett épült az NB I-es futballcsapat új stadionja. Amikor gyerek voltam, akkor fedezték fel a szintén a vár szomszédságában található hőforrást. Napjainkban már egy országhatáron túlmutató jelentőségű üdülőközpontot alakítottak ki ott. A várszínház ad otthont a nyaranta megrendezésre kerülő határon túli magyar színházi fesztiválnak is.

Ami a város további különlegességét adja, az az itt élő magyarság etnikai összetétele. Három különböző népcsoport, nemzetiség él Kisvárdán évszázadok óta békében, barátságban, egymás értékeit, szokásait és hagyományait elfogadva és tisztelve. A magyar, a szlovák (köznyelvi elnevezéssel a „tírpákok”) és a zsidó. Az osztálytársaim egy jelentős részének Bumberák, Marincsák, Maticsák, Hubicsák, Bubonyec vezetéknevük volt, amelyek szláv eredetre utalnak. A másik mintegy tíz százalékos zsidó származású volt. Sajnos a második világháború alatt többségüket az akkor regnáló hatalom elhurcolta, de szerencsére voltak, akik visszatértek. Az ő vezetékneveik többnyire Grósz, Grün, Klein, Weisz volt. Csak hogy még egy dolgot említsek: a városra a vallási sokszínűség volt a jellemző. A római katolikusok mellett szép számmal élnek itt görögkatolikusok, reformátusok és evangélikusok. Mindegyik közösség a mai napig saját templommal rendelkezik. A zsidó vallásúak kis száma miatt a volt zsinagóga épülete napjainkban a Rétközi Múzeumnak ad helyet. A családban, gyerekkoromban három generáció élt együtt. Velünk lakott özvegy nagymamám is, ami akkoriban megszokott dolog volt. Nem voltak mindennaposak az 1950-es, 1960-as évtizedekben az óriási építkezések ilyen kisvárosban. A házasságkötést követően a fiatal pár az esetek jelentős részében a szülői házban kezdte el új életét. Ez történt a szüleimmel is.

Meséljen az iskolás éveiről is!

Kisvárdán kezdtem el iskolába járni éppen 1956-ban. Az októberi események miatt néhány napos tanítási szünetet rendeltek el. Az iskola a város fő utcáján helyezkedett el, és láttam, amikor vontatták a szovjet lövegeket a harckocsik. A középiskolát az 1911-ben alapított Bessenyei György Gimnáziumban végeztem. Akkoriban úgy éreztem, hogy ez a hely a világ közepe. Rengeteget sportoltunk, atletizáltunk, pingpongoztunk, sakkoztunk, gombfociztunk és fociztunk. Emellett nagyon szerettem a történelmet és a földrajzot is. Abban az időben nem volt még mindenhol tv sem, ezért megtörtént az is, hogy az egész utca összegyűlt egy-egy Real Madrid-meccs alkalmával valamelyik televíziótulajdonos szomszédnál. Ezt csak azért mondom, hogy el tudjuk képzelni, milyen hatással voltak ezek a körülmények a későbbiek folyamán mondjuk a tudományos kutatásra. Egy-egy könyvre – amit nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés útján megrendeltem – több hetet kellett várni. Visszatérve a gimnáziumi évekre: 1950-ben oszlatták fel Magyarországon a szerzetesrendeket. Volt tagjaik jelentős része világi személyként azt követően a közoktatásban helyezkedett el. Legjobb tanárim a piarista rend megszűnését követően a középiskolában tanító hajdani szerzetesek voltak. Paizs József történelemtanár a kedvencem a mai napig. Fantasztikus ismeretekkel és tárgyi tudással rendelkezett. Volt egy „híres” mondása: „Fiaim, én most elmondom a történelmet! Vegyétek elő a történelemkönyvet! Az 5–38. oldalig áthúzni! Majd lediktálom azt is, hogy mit olvassatok még hozzá”. Így zajlottak a történelemórák.

Másik, tanulmányaimra nagy hatást gyakorló tanárom szintén a hajdan megszüntetett piarista rendhez tartozó Makai László volt, aki földrajzot és művészettörténetet tanított. Akkoriban nagyon ritka volt a művészettörténet óra a gimnáziumokban. Makai László is enciklopédikus tudású ember volt. Rászoktatott bennünket a múzeum- és kiállításlátogatásokra is. Mi csak fáraónak neveztük őt, mert olyan magas és erős volt, és a megnevezés illett az általa oktatott tantárgyakhoz. Az irodalomtanárokat is nagyon szerettem: kettő is tanított középiskolai éveim alatt. Balogh Frigyesnek hívták az egyiket és Kiss Gábornak a másikat. Kiss Gábor filozófia–esztétika–magyar szakot végzett az ELTE-n, és amikor az 1960-as évek közepe táján megalakult Nyíregyházán a Bessenyei György nevét viselő Tanárképző Főiskola (ma már a Nyíregyházi Egyetem egyik kara), ő volt az, akit rögtön áthívtak oda. Volt még egy negyedik tanár is, akiről szólnom kell. Őt Kriveczky Bélának hívták, történelem és latin szakos volt. A római élet és a latin órákat tartotta az osztálynak. A klasszikus és általános műveltség tárgyköréhez tartozó ismereteinket tőle szereztük. A magyar, a történelem, a római élet, a latin és a földrajz presztízstárgyak voltak számomra. Mércém szerint ezekből nem volt szabad jelesnél rosszabb jegyet szerezni. Kriveczky Béla tanár úr is az egyike volt azoknak, akik átmentek a Nyíregyházi Főiskolára tanítani.

Az életemnek volt egy másik nagyon fontos része is, ez pedig a zenéhez kapcsolódott. Fiatal éveimben, általános és középiskolás koromban a zenegimnáziumot is elvégeztem. A Weiner Leóról elnevezett zeneiskola éppen akkoriban nyílt meg Kisvárdán, amikor az általános iskolai tanulmányaimat megkezdtem. Ezért gondolták a szüleim, hogy beíratnak minket a zeneiskolába is az öcsémmel. Mindketten hegedülni kezdtünk. Édesapám egyébként cipész volt, édesanyám meg sokáig háztartásbeli, rólunk gondoskodott otthon. Később édesanyám könyvelőként dolgozott, a testvérem pedig

elismert festőművész lett. A zenei középiskola utolsó éveiben oboáztam is. Hegedűtanárom, Mocsár Sándor szimfonikus zenekari hegedűművész volt. A zene kapcsán említenék még egy személyt, aki szintén nagy hatással volt rám. Őt Marczinkovics Ignácnak hívták, Kárpátaljáról érkezett Kisvárdára. Nagyon jól hegedült, megszervezte a középiskola szimfonikus zenekarát, de emellett orosz-, ének- és néha földrajzórákat is tartott nekünk. Ilyen környezetben teltek a középiskolás éveim. Szerencsére Kisvárdán kialakult egy társaság, akik tenni akartak a jó közösségért és azért, hogy a gyerekeik továbbtanuljanak. Ezek közé tartoztak a szüleim is. Boldogok voltak, amikor bejutottunk az egyetemre, később az öcsém és én a család első generációs értelmiségi tagjaiként felsőfokú diplomát szereztünk.

Mivel főként a történelem iránt érdeklődtem, ezért beadtam a jelentkezésem a Szegedi József Attila Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karára. Abban az időben három helyen volt jogászképzés Magyarországon: Budapesten, Pécsen és Szegeden. Debrecen még nem tartozott ebbe a sorba. Ezért kerültem Szegedre, ami számomra teljesen új világot jelentett.

Végül mi döntött amellett, hogy a jogi karra megy, és a földrajz vagy a zene helyett főként a történelemtudását kamatoztatja?

Igazság szerint én a legjobban a történelem iránt köteleződtem el. Eredetileg hadtörténész vagy régész szerettem volna lenni. Makai tanár úr javasolt nekem könyveket, köztük Révay Józseftől a *Séták a római kori Magyarországon* címűt, amelyik azóta is kedvenceim közé tartozik. Részben pedig édesapám miatt döntöttem a jogi tanulmányok mellett. Ő azt mondta, hogy „Fiam legyél ügyvéd, vagy bíró!” Gondoltam, hogy én a jogi karral csak jól járhatok. Érdekel az ott folyó képzés, és a végleges döntés előtt kapok négy és fél év haladékot. Végül is a felvételi vizsgát követően sikerült bejutni az egyetemre. Így kerültem Szegedre. Hozzátartozik a dologhoz az is, hogy a fiúknak az egyetem előtt tizenegy hónapos katonai szolgálatot kellett teljesíteniük. Ez olyan szempontból jó volt, hogy a pécsi, a budapesti és a szegedi leendő joghallgatók egy helyre kerültek és megismerték egymást. Az igazán kellemetlen azonban az volt, hogy Kalocsára kellett bevonulnunk. Onnan mi szabolcsiak nem tudtunk hétvégi „eltávozásra” hazamenni, mivel csak pénteken délutántól lehetett elindulni a laktanyából. Tekintettel arra, hogy közvetlen járat nem nagyon volt a város és lakhelyünk között, ezért Kalocsáról először Ceglédre, onnan Szolnokra, majd Szolnokról Kisvárdára kellett vonatozni, vasárnap pedig visszaérkezni. Gyakorlatilag sosem voltam eltávozáson. Úgyhogy ez büntetés volt a számunkra, akik messze laktunk Kalocsától, de a pesti barátaink számára sem volt sétagalopp a katonáskodás.

Visszatérnék kicsit a középiskolához. Abban az időben Kisvárdán lehetőségünk nyílt a gimnáziumban spanyolul tanulni. Akkor érkeztek az országba és Kisvárdára latin-amerikai menekültek, akik később oda is házasodtak. Ezek az emberek tartottak adott esetben spanyol órákat is, amelyekre én is jártam. Szegeden pedig egy chilei menekült segítette a nyelv elsajátításában, amelyeken részt vehetett minden olyan egyetemi hallgató, akit érdekelt a spanyol nyelv.

A chilei menekült tudott magyarul?

Először nem, de később már megtanítottuk magyarul, és mi is kommunikáltunk spanyolul. E beszélgetések és találkozások során fedeztem fel, hogy milyen izgalmas Latin-Amerika történelme

és kultúrája. A hatvanas-hetvenes években óriási változások történtek nemcsak Európában, hanem Latin-Amerikában is. Győzött a kubai forradalom, 1962 októberében kirobbant a harmadik világháború kitörésével fenyegető karibi válság. Történelemformáló átalakulások és modernizációs kísérletek indultak be Chilében, majd Brazíliában. Egyszóval nagyon izgalmas történelmi korszak vette kezdetét. Akkoriban érkeztek a spanyol nyelvű menekültek a már említett országokból. Berlin, Prága, Moszkva, Budapest voltak a befogadó központjai ezeknek a politikai emigránsoknak, így kerültünk kapcsolatba velük Magyarországon. Ez idő tájt Szegeden bejártam a bölcsészkarra is, itt fedeztem fel a Latin-Amerika Története Tanszéket. Be is jelentkeztem akkor egy fiatal adjunktushoz, Anderle Ádámmal. Később világhírű professzor és emellett a barátom lett. Sajnos 2016 novemberében halálos kór támadta meg és elhunyt. Megkérdeztem őt, kapcsolódhatnék-e az általa vezetett Latin-Amerika kutatócsoporthoz. Igent mondott. Ott ismerkedtem meg Fischer Ferencsel, aki a későbbiek folyamán nem csupán nemzetközi hírű Latin-Amerika-kutató, hanem két cikluson keresztül a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának dékánja is lett. Szegeden, ebben a közösségben lettünk barátok Horváth Gyulával a peronizmus és a brazil Vargas-éra kutatójával és a fiatalon elhunyt Kukovecz Györggyel.

El kell mondanom azt is, hogy a jogi karokon lehetőség volt szakdolgozatot és diplomamunkát írni olyan tudományterülethez tartozó témákból, amelyek nem kapcsolódtak ugyan szorosan a szakjogászképzéshez, de érintkeztek az állam- és jogtudomány területével.

Ebben az időszakban kezdtem foglalkozni a latin-amerikai kivételes államok kérdésével, a kivételes, politikai, gazdasági, katonai válság körülményei között létrejött diktatórikus rendszerekkel. Erre három félperifériális régió vizsgálata kínált lehetőséget: Latin-Amerika, Dél-Európa és Kelet-Közép-Európa. Mindhárom térség a társadalmi, politikai és jogi modernizáció problémakörével, rendszerváltozásokkal, rendszerátalakításokkal, a gazdasági-társadalmi felzárkózás megvalósításának a feladatával nézett szembe. Ennek állam- és politikaelméleti alapjai a szuverenitás és a kivételesség kérdésének Carl Schmitt által az 1920-as évek Németországában megjelent, majd Nicos Poulantzas 1970-es évtizedben írott munkáihoz nyúlnak vissza és folytatódnak Giorgio Agamben és a francia konzervatív, új jobboldali gondolkodó Alain de Benoist elemzéseiben.

Az ő eredményeik, valamint Ormos Mária professzor asszony munkássága alapján kezdtem el foglalkozni a fasizmus és neofasizmus, valamint a latin-amerikai és dél-európai diktatúrák kérdésével és az 1980-as évek végétől az új demokráciák és a három jelzett régióban megvalósuló demokratikus átmenetek és rendszerváltozások problémakörével. Vizsgáltam a neofasizmus és a fasizmus összefüggésrendszerét, a chilei Népi Egység bukásának tapasztalatait és a Pinochet-rendszer hatalomra jutásának tényezőit. Szegedi témavezetőm, Eördögh Piroska professzor asszony javaslatára részt vettem az 1973-ban Debrecenben rendezett XI. Országos Tudományos Diákköri Konferencián, ahol a „Neofasizmus és megjelenési formái” című dolgozatommal elnyertem a Művelődési Minisztérium nagydíját. Ezzel el is dőlt a sorsom. Gyakorló jogász helyett a társadalomkutatói pályát választottam.

A jogi karon kedves tanáraink között az első helyen Pólay Elemért, a római jog professzorát említeném. Országhatárokon túl ismert volt tudományos munkássága. Mi, hallgatók pedig élvezhettük színes és szellemes előadásait. Ismert volt „kabátlevél” kérdéseiről is. Ez azt jelentette, hogy, ha valaki bejött hozzá vizsgázni, akkor mindig kérdezett valami személyesre utalót az illetőtől. Például

azt, hogy hány nagyszülője van. Mire a vizsgázó rávágta, hogy egy. Erre a tanár úr megköszönte a választ és elégtelenre értékelte a feleletet. A professzor úr ugyanis a római jog által szabályozott négy nagyszülős jogi helyzetre és nem a konkrét esetre volt kíváncsi. Erre a tényre felsőbb éves joghallgatók mindig felhívták a gólyák figyelmét. Sokat tanultam a szigoráról híres, egyetemes jogtörténeti előadásokat tartó Both Ödön professzortól, akivel kapcsolatban a karon az a mondás járta, hogy „Isten nem ver bottal csak Both Ödönnel.” Évfolyamunk egy emberként élvezte Nagy Károly nemzetközi jogászprofesszor élvezetes előadásait és Kovács István professzor államjogi stúdiumát. Nem feledkezhetünk meg végül Kemenes Béla professzor úr polgári jogi kurzusairól sem.

Gondolom, a latin-amerikai tanulmányokkal meg a kivételes államokkal itthon még nem nagyon foglalkozott senki.

Ez így van! Többek között ennek az érdeklődésemnek és az ezzel való foglalkozásnak is köszönhetem külföldi kapcsolataim egy részét. 1970-ben jelent meg a görög származású francia politológus Nicos Poulantzas *Fasizmus és diktatúra* című, immáron klasszikussá vált könyve először franciául, majd 1976-ben spanyolul (Poulantzas, 1976). Ebben az olasz és a német fasizmus elemzése során vizsgálta a kivételes helyzetek, a kivételes államok vagy kivételes állapotok problémakörét. A nagy világviszhangot kiváltó művet újabbak követték, amelyek már a görög, a portugál és a spanyol diktatúrák válságáról, valamint a szocializmus és az állam kapcsolatáról szóltak (Poulantzas, 1976, 1979). Magam is elmélyedtem e kérdések vizsgálatában és az 1990-es évektől kezdve már a mediterrán térségben és Kelet-Közép-Európában végbemenő folyamatok, kivételes helyzetek, állapotok, kivételes államok, rendszerváltozások, modernizációs kísérletek és hibrid demokráciák problémakörének vizsgálatára összpontosítottam.

Pályám kezdetén, a hetvenes évtized közepén nehéz volt külföldi forrásokat, dokumentumokat és könyveket beszerezni, különösen Európa nyugati feléből. A kutatások folytatásához viszont szükségem volt primer forrásokra, elemzésekre, monografikus feldolgozásokra és dokumentumokra. Szorult helyzetemben írtam a külföldi kiadóknak és vázolva helyzetemet kutatásaimhoz könyveket és dokumentumokat kértem tőlük. A felkeresett kiadók méltányolták „kivételes állapotomat és helyzetemet”, és így hozzájuthattam a legfontosabb szakirodalmakhoz, dokumentumokhoz, forrásokhoz.

Hogyan kezdődött a tanár úr kutatói pályája?

A József Attila Tudományegyetem elvégzése után Veszprémbe kerültem, a Veszprémi Vegyipari Egyetemen kezdtem tanítani és dolgozni. Az volt a helyzet, hogy a jogi képzés négy és fél éves volt. Én 1974. február 2-án szereztem meg a diplomát és utána el kellett helyezkednem. A Marx Károly *Közgazdaságtudományi* Egyetemen lett volna státusz, de csak szeptembertől. Veszprémbe szívesen fogadtak, és jelentős kutatási szabadság birtokában azonnal munkába állhattam. A Veszprémi Vegyipari Egyetemen társadalomtudományi képzés nem folyt, az csupán a különböző mérnöki szakok kiegészítő részeként a periferián kapott helyet. Ez bizonyos értelemben védettséget és jelentős mértékű szakmai mozgásszabadságot adott.

Mi volt ennek a tanszéknek a neve, ahol végül elkezdett kutatni?

Marxizmus-Leninizmus Tanszék. Magyarországon egészen 1984-ig a politikatudomány akadémiai diszciplínaként nem létezett. Én az elsők egyikeként szereztem meg a kandidátusi tudományos fokozatot a Magyar Tudományos Akadémia Tudományos Minősítő Bizottságától politikatudományból 1984 novemberében.

Akkoriban volt már tanulmányúton a tanár úr?

Sajnos nem. Az 1970-es évtizedben Magyarországról nyugatra irányuló, több hónapos külföldi tanulmányúton szinte lehetetlen volt részt venni. Hozzáteszem, nekünk az NDK vagy Lengyelország számított külföldnek. Az NDK gazdagabb, Lengyelország szabadabb volt, mint a többi kelet-európai állam. Szerencsére az egyetemeknek voltak kapcsolataik ezekben az országokban, így tudtunk Krakóba, Varsóba, Merseburgba, Berlinbe, Drezdába, Lipcsébe utazni. Lehetett menni nyaranta egy-egy hónapot dolgozni német sörgyárakba is, amit mi akkor ki is használtunk. Pályázni kellett, és utána választották ki a résztvevőket. Volt egy bizonyos mennyiségű kvóta, és csak csoportos útlevelel mehettünk. Elégké körülményes volt a dolog, de megérte, mert rengeteg tapasztalatot szerezhettünk a rendszerek működéséről. A múzeumlátogatások során közvetlen kapcsolatba kerülhettünk a szomszéd országok kultúrájával és művészetével is.

Visszatérve a tudományos képzési rendszer kérdésére: akkoriban, ha valaki tudományos pályára adta a fejét, akkor először aspiránsnak kellett jelentkeznie. Én is így tettem. 1980-tól 1983-ig a Társadalomtudományi Intézet ösztöndíjas aspiránsa voltam Budapesten. Ez hasonlít a jelenlegi nappali PhD-képzéshez. Témavezetőm Kerekes György volt. Elképesztő életút az övé. Santiago de Chilében született zsidó családban, aztán visszatértek Magyarországra. Itthon, a háború alatt koncentrációs táborba hurcolták őket. Ő és a bátyja túléltek, a család többi tagja nem. Kerekes György irányításával fejeztem be és védtem meg 1984-ben a chilei diktatúráról írott, már említett politikatudományi kandidátusi értekezésem, amelynek címe: „Chile – egy diktatúra természetrajza” volt (Szilágyi, 1985). Az 1980-as években voltam kint először külföldön hosszabb időre tanulmányúton. Nem tudom kitalálod-e, hogy hol.

Gondolom, Latin-Amerikában vagy valamely spanyol nyelvű területen.

Képzeld, hogy nem. 1982 decemberében Moszkvában a Latin-Amerika Intézetben. Ott csak spanyolul lehetett beszélni. Rengeteg külföldi kutatóval találkozhattam, kubai, chilei, argentin, uruguayi, brazil kutatókkal. Fantasztikusan jó társaság volt. Az intézetben kaptunk reggelit, ebédet és vacsorát. Kollégiumban laktunk, ami nagyon messze volt a Moszkva központjában található Latin-Amerika Intézettől. Nagyjából egy-másfél óra volt az út metróval. Megtettem 18 megállót, memorizáltam mindegyiknek a nevét, még ma is fel tudom sorolni őket. A Latin-Amerika Intézet nagyon közel volt a Vörös térhez. Említettem, hogy mindennap kaptunk ennivalót. Sajnos ez nem volt túlzottan tápláló vagy változatos, és hát mi tagadás, elég kevés is volt. Mit ad isten, egyik nap sétálok az egyik moszkvai utcán és rám szól valaki, hogy „Szervusz Pista!” Kiss Gábor volt az, a hajdani gimnáziumi magyartanárom Kisvárdáról. Kiderült, hogy elhagyta a Nyíregyházi Főiskolát és diplomáciai pályára lépett: magyar kulturális attasé lett Moszkvában. Beszélgettünk és vázoltam sanyarú moszkvai sor-

sunkat. Erre azt mondta: „Gyere velem!” Segítségével a diplomaták számára fenntartott boltban jól bevásároltunk élelmiszerből. Szobatársaim, egy azerbajdzsáni és egy grúz fiú nagy szemeket meresztettek. Máskor meg ők egy bőrönd szárított hallal érkeztek az otthoni látogatásból, ami a felhasználás előtt nagyon bűdös, elkészítve azonban finom volt.

Már a külföldi utam végén jártam, amikor gondoltam, hogy úgy nem megyek el Moszkvából, hogy nem nézem meg Zagorszkot, az orosz ortodox egyház egyik központját, amely 1992-ben ismét visszakapta az 1930-ban a hatalom által megváltoztatott ősi Szergijev Poszad nevet. A problémát csupán az jelentette, hogy 71 kilométerre volt Moszkvától, nekem pedig 50 kilométeres tartózkodási engedélyem volt csupán. Úgyhogy a várható igazoltatások dacára elindultam és a vonatra szállva egy orosz nő mellé ültem, akinél volt egy kisgyerek és mondtam, hogy szegény magyar ösztöndíjas vagyok. Ő a kezembe adta a kisbabát és mutatta a saját igazolványát. Mivel Zagorszkban lakott, engem már nem is ellenőriztek, a férjének gondoltak. Így jutottam el Zagorskba és vissza.

Mennyi időt töltött Moszkvában?

Két hónapot. Ezután voltam Kubában, ami fantasztikus élmény volt. 1983. november végén utaztam ki és 1984. február végén jöttem haza. A Casa de las Americas nevű intézményben, valamint a nagy kubai költőről elnevezett José Martí Nemzeti Könyvtárban gyűjtöttem anyagot. Ez amolyan szakmai levezető volt számomra, mert akkorra már a kandidátusi disszertációt megírtam. Anyagokat, dokumentumokat gyűjtöttem és a spanyol nyelvtudásom csiszoltam. Adjunktusként mentem ki, és tanszékvezetőként jöttem vissza. A korábbi tanszékvezető távozott Veszprémből, a kollégák viszont távollétemben titkos szavazással engem választottak meg, és ezt az egyetem vezetése és szervezetei is jóváhagyták. Kaptam egy táviratot Havannában Veszprémből, hogy haladéktalanul keressem fel Magyarország Kubai Nagykövetségét. Ott azonnal válaszolnom kellett volna rá, hogy elfogadom-e a tanszékvezetői felkérését és kinevezést. Kértem pár nap haladékot és elfogadtam.

Mikor kineveztek tanszékvezetőnek, azt javasoltam, hogy szüntessük meg a Marxizmus- Leninizmus Tanszéket, és hozzuk létre a Társadalomtudományi Tanszéket, alakítsuk át szervezeti egységünk oktatási szerkezetét. A kari tanács és az egyetem szenátusa támogatta és a javaslatot. Módosítottuk a tanterveket, bevezettük a közgazdaságtan, a politikatudomány és a szociológia tárgyak oktatását, korszerűsítettük a filozófia tantervét. Társadalomtudományi Tanszékké alakultunk át. Mindez 1985-ben történt, én akkor már docens voltam. 1998-ban az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán habilitáltam, és 1999-ban a megszereztem a politikatudomány doktora fokozatot is.

Ebben az időben indult be a demokratikus átmenet és zajlott le a rendszerváltozás Kelet-Közép-Európában. Ez a világ már említett három félperifériális térségében bekövetkezett demokratizációs folyamatok és politikai átmenetek harmadik hullámát jelentette. Ezek tudományos vizsgálatával is foglalkoztam az elmúlt három évtizedben, Brazília, Portugália, Chile és Magyarország eseményeit vizsgálva. 1990-től rendszeresen és visszatérő jelleggel kutatásokat folytattam a Madridi Alkotmány és Politikatudományi Intézetben, a Spanyol Nemzeti Közigazgatási Intézetben, a Portugál Nemzetgyűlés Könyvtárában, a Portugál Külügyminisztérium és az úgynevezett Torre de Tombo Intézet archívumában. Többször jártam Rio de Janeiróban, ahol a Rio de Janeirói Katolikus Egyetem, a Rio de Janeirói Szövetségi Állami Egyetem, valamint a Legfelső Hadi Akadémia könyvtárában kutathattam.

Ennek eredményeképpen számos publikációm jelent meg az említett témákban. Többek között 1996-ban látott napvilágot a *Demokratikus átmenet és konszolidáció Spanyolországban* (Szilágyi, 1996), 2015-ben *Portugália a huszadik században* (Szilágyi, 2015), 2022-ben a *Modernizációs stratégiák és kivételes állam Braziliában, 1955–1985* (Szilágyi, 2022) című monográfiám, valamint a *Geopolitika* című könyvem három különböző kiadása (Szilágyi 2013, 2018a, 2018b). 2014-ben a *Historia Actual Online* című folyóirat hasábjain szerkesztésemben közlésre került az öt, angol nyelvű tanulmányból álló, a Sapientia Egyetem kutatói és általam publikált *Dossier: Transylvania: A Historical Region in Europe* című gyűjtemény (Szilágyi, 2014). 2018-ban megjelent a *Hungría: las experiencias del cambio de sistema y de la construcción de democracia* című könyvfejezetem a *Transiciones políticas contemporaneas. Singularidades nacionales de un fenómeno global* című kötetben, Madridban (Szilágyi, 2018c). 2020-ban publikálták a *Hungría: treinta años de democracia* című tanulmányomat a már említett *Historia Actual Online* folyóiratban (Szilágyi, 2020). 2023-ban napvilágot látott Argentínában a *Del Estado de Excepción hasta el subimperialismo y la posdemocracia híbrida. Los cambios políticos y económicos en Brasil (1964–1985)* című könyvfejezetem (Szilágyi, 2023).

Mindeközben Veszprémben a Társadalomtudományi Tanszék számára is eljött a nagy szakmai és tudományos nyitás és alkotás lehetősége. 2003-ban a felsőoktatásban és képzésben bevezetésre került a bolognai rendszer. Tanszékünk Társadalomtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Intézeté alakult. Ekkor már intézetigazgató voltam. 1998-tól irányítottam az Európai Tanulmányok és Dokumentációs Központ tevékenységét is, amely a későbbiek folyamán az intézet része lett. Sikerült akkreditálnunk a nemzetközi tanulmányok BA és a nemzetközi tanulmányok mesterszakot, a politológia BA és a politológia mesterszakot, valamint a társadalmi tanulmányok alapszakot. Az intézet öt szak felelőse lett. 2006-ban a Bölcsészettudományi Kar dékánjává választottak. Ennek egyik fő oka a kari oktatási portfólióban bekövetkezett változások alakulása volt. A kar hallgatóinak 30–40 százalékát a Társadalomtudományok és Nemzetközi Tanulmányok Intézet adta. Az 1300 hallgatóból 500–600 a mi képzési struktúránkba ágyazódott. Ezzel egy időben beindult a Veszprémi Egyetemen a tolmács- és fordítóképzés, a germanisztika és az anglisztika alapszak, az alkalmazott nyelvészet mesterszak, a magyar alap- és mesterszak, valamint a színháztudományi képzés. Két év múlva a törvényi szabályozás előírásait követve a Bölcsészettudományi Kar neve Modern Filológiai- és Társadalomtudományi Karra változott.

Így érkeztünk el a 2010-es esztendőhöz, amikor intézményt váltottam. Tóth professzor úr nyugdíjba vonulása után 2010. augusztus elsejétől a Pécsi Tudományegyetem Földrajzi Intézetének egyetemi tanára lettem. A Veszprémi Pannon Egyetemen a Társadalomtudományok és Nemzetközi Tanulmányok Intézetén kívül álló okokból nem nyílt lehetőség egy társadalomtudományi doktori iskola akkreditálására. Ebben az időben nemzetközi szakmai és tudományos együttműködésünk kiszélesedett. Megerősödött és széles körű elismerést szerzett az 1995-ben a Garaczi Imre és Kalmár Zoltán kollégákkal együtt alapított *Mediterrán Világ* folyóirat és az évente megrendezésre kerülő *Mediterrán Világ* Szimpózium. Külföldi tanulmányútjaim és kutatásaim is megszorodtak. Spanyolországban, Portugáliában és Braziliában is volt szerencsém néhány hónapot eltölteni, és ott neves intézményekben kutatni. Sokat jártam a Spanyol Külügyminisztérium dokumentációs központjában

is, mert valladolidi kollégáimmal együtt felkérték egy 1956-os magyarországi forradalomról szóló könyv megírására (Martín de la Guardia et al., 2006). A monográfia nagy szakmai sikert aratott, amelynek 2016-ban egy új, kibővített változata is megjelent Madridban (Martín de la Guardia et al., 2016). Akkor meg is kaptuk az év publikációja díját. Egy másik kutatás is folyamatban volt már a témában Portugáliában. Ahhoz a Portugál Külügyminisztérium és a már említett Torre de Tombo archívumában végeztem anyaggyűjtést a magyar forradalom hatvanadik évfordulójára készülve. Ott azt kutattam, hogy 1956-ban hogyan segítették portugálok a magyar menekülteket. Erről is születtek magyar nyelvű publikációk (Szilágyi, 2017, 2022), és megírtam a *Geopolitika* című monográfiáimat (Szilágyi, 2013, 2018a, 2018b), valamint a Braziliáról szóló könyvemet (Szilágyi 2022). Nyugdíjasként még folytatom a Földtudományok Doktori Iskolában megkezdett témavezetéseket.

Jelenleg hét doktoranduszom van. Murányi Kata már végzett, megszerezte a tudományos fokozatot. Klemensits Péter, aki szintén megvédte értekezését, és már rendelkezik történész PhD-vel. Jelenleg a Neumann János Egyetem Eurázsiai Kutatóközpontban dolgozik. A még doktori fokozat megszerzésén dolgozó kollégák munkaviszonya nem Pécshez kötődik.

Tanár úr hogyan jellemezné a földrajz legnagyobb erényeit és kihívásait?

Úgy gondolom, hogy legfontosabb tényező annak tudomásulvétele, hogy ezt a tudományt manapság már nem lehet csak befelé fordulva, szűk értelemben vett szaktudományként művelni. Az én kutatási területem a geopolitika, a nemzetközi viszonyok és a nemzetközi rendszer elmélete, a politikai átmenetek, rendszerváltozások, a kivételes államok, demokratikus átmenetek és az állandó változás állapotában lévő ötdimenziós tér vizsgálata. A politikai földrajzhoz közel álló gondolkodásom középpontjában a változó földrajzi térben működő államok és a történelmi folyamatok nemzeti és nemzetközi összefüggéseinek elemzése áll. Ez különösképpen igényli a nyitottságot, a kitekintést, az összehasonlító szemléletet, az összekapcsoltságot, divatos szakszóval a konnektivitást. Ezért a geográfus számára a legfontosabb dolog a nyitottság minden új gondolat, felfedezés és terület iránt. A geográfus legyen nyitott és szeressen világot látni. Pécsen azt tapasztaltam, hogy a Földrajzi és Földtudományi Intézetben a geográfusok, a hallgatók, az oktatók és a professzorok szeretnek utazni. Ez nagyon jó, hiszen hozzásegít a bennünket körülvevő világ megismeréséhez, felkelti az összehasonlítás utáni vágyat, és kérdések sorát indítja el bennünk. Feltehetjük magunknak például azt a kérdést: miért fejlettebb az egyik ország, mint a másik? Miért van az, hogy egyik ország élen jár a gazdaságban, és alulfejlett marad a másik? Mi a gyümölcsöző, hatékony és eredményes útja egy nemzet felzárkózásának? Milyen tanulságokkal szolgálnak számunkra más nemzetek által szerzett tapasztalatok? Folytathatnánk a sort. A nyitottságot és a kíváncsiságot ugyanakkor kiegészíthetjük a nyelvtudás fontosságának hangsúlyozásával.

Ezek hiányában lefékeződik a társadalmi mobilitás, nő a társadalmi egyenlőtlenség. A szegények, szegények maradnak, csökken annak lehetősége, hogy tömeges méretekben belépjenek a felsőoktatásba vagy a tudományos életbe. Annak is van árnyoldala, hogy sokan külföldre mennek dolgozni és tanulni. Ausztriában, Hollandiában, Németországban vagy éppen Spanyolországban sem drágább az egyetem, mint Magyarországon. Különböző szabályozó rendszerek és kedvezmények beiktatásával

és biztosításával működik a nemzetközi agyelszívás. A külföldön élő vagy tanuló fiatal ott talál magának párt vagy társat, munkahelyet. Elszakad a hazájától. Az előnyösebb külföldi életfeltételek és jövedelmek és az anyagi ellenszolgáltatás nélkül növelt követelmények a hazai felsőoktatásban és kutatásban csökkentik nemzetközi versenyképességünket. Az érem másik oldala, hogy csak az tud előre lépni ezen a pályán, aki annak elkötelezettje, érzelmileg is azonosul azzal, amit csinál. Nem csupán munkának vagy elvégzendő feladatnak, hanem hobbinak is tekinti munkáját.

Az ilyen fiatalokból kevesebb van vagy több?

Én azt látom, hogy a helyzet és a körülmények sokat változtak. Ha abból indulok ki, hogy nekünk milyen nehéz volt dokumentumokat, forrásokat szerezni, információkhoz jutni, akkor napjainkban szerencsére alapvetően más lett az életünk. Bekapcsolom a számítógépet, felmegyek a netre. Óriásira nőttek a lehetőségek. A mai fiatalok sokkal nyitottabbak és valószínűleg mi is nyitottabbak voltunk a szüleinknél. Napjainkban bárhová utazhatsz az EU-n belül és kívül, készpénz helyett bankkártyával fizethetsz. Azt az érzést, hogy szabad vagy, azt nem lehet megfizetni, és ez nyilván azt jelenti, hogy szeretnéd megismerni a világot. Én azért örültem az Erasmusodnak is. És gondolj bele, hogy milyen fantasztikus, amikor majd a fiadnak, vagy az unokáidnak mesélheted a történeteket, hogy milyen sok helyen jártál.

Még valami: nagyon fontos, hogy az ember akarjon tudást szerezni. Amin éppen dolgozik, azon folyton gondolkozzék. Mindezek mellett az eredmények és sikerek eléréséhez elengedhetetlen a fantázia, a kreativitás és az optimizmus. Kérdezem: te optimista vagy?

Igyekszem, igen. Ritka az, amikor nem látom a dolgoknak a jó oldalát.

Én mindig azt szoktam mondani, hogy lehet, hogy most nem olyan jó a helyzet, de mindig bízhatunk abban, hogy jobbra fordulnak a dolgok. Egyrészt dolgozom, tudok kutatni, van biztos háttérrel jelentő szerető családom, feleségem, felnőtt gyerekeim, unokáim. Biztosított a tisztességes megélhetésem. Mi kell még? Boldogabb lennék, ha óriási vagyonnal rendelkeznék, de egyedül lennék a világban?

Ha a tanár úrtól megkérdezik, hogy mivel foglalkozik, mit válaszolna?

Amennyiben ezt egy szóban kellene definiálni, akkor azt mondanám, hogy társadalomtudománnyal foglalkozó társadalomkutató vagyok. Napjainkban a tudomány is globalizálódott és internacionalizálódott. Az interdiszciplinaritás általános jelenséggé vált. Társadalomkutatóként egy történelmi és politikai jelenséget vagy folyamatot önmagában véve nem lehet értelmezni és úgy elemezni, hogy ne nézzem a gazdasági tényezőket. A geopolitikai gondolkodás arra tanít, hogy a természeti és fizikai elemekkel azonos súllyal esnek latba a szellemi tényezők. Egy állam működése és működtetése esetében nagy fontossággal bír annak nagysága, területi kiterjedése, népessége, gazdasági kincse és a szellemi befolyásolás hegemonia fogalmával leírható jellegzetessége is. Azaz annak a kérdésnek a megválaszolása, hogyan épül fel és hogyan működik egy állam, egy politikai berendezkedés. Hogy tudom azt szabályozni? Hogyan tudom a lakosságot normakövetésre, az uralkodó hatalom értékeinek elfogadására, a legitimitás elérésre készíteni? Ezek nagyon bonyolult és a hatalomtechnikán túlmutató kérdések.

Professzor úr a mai napig aktívan a kutat?

A munkát nem lehet abbahagyni. Az maga lenne a szellemi leépülés. Változnak azonban az ember életének súlypontjai és prioritásai. Hat gyönyörű unokám van, a 18 éves Panka a legnagyobb, aki a veszprémi Vetési Albert Gimnázium spanyol nyelvi tagozatán tanul. A 16 éves Dorottya szintén ott első évfolyamos. A tizenöt éves Zsófi 2023 szeptemberében kezdi középiskolai tanulmányait a Lovassy László Gimnázium angol nyelvi tagozatán. A három kisfiú, a tizenkét éves Zoli, a tizenegy éves Gergő és a hétéves Matyi tehetséges futballisták. A két nagyobbik, nívósabb bajnokságokban játszik, igazolt futballisták Veszprémben. Hétvégeken Zalaegerszegre, Szombathelyre, Székesfehérvárra, Gyirmótra, Mosonmagyaróvárra utaznak. Matyi szeptemberben kezdi az általános iskolát. A labdarúgásban ő is nagyon tehetséges. Én is szoktam velük focizni. Szerencsére nagy az egyetértés közöttünk: majdnem mindannyian Real Madrid-drukkerek vagyunk. A feleségem angol, magyar és orosz szakos középiskolai tanár. Zárszóként megjegyzem: az unokáim is tanultak, illetve tanulnak hangszeres zenét. Ki zongorán, ki csellón, ki hegedűn játszik. Matyi dobolni szeretne.

KÖVETKEZTETÉSEK

Szilágyi István életútja rendkívül izgalmas és fordulatos. Az akkoriban meglehetősen multikulturális Kisvárdáról indult, ahonnan nagyszerű tanárainak, mentorainak köszönhetően megszerette a történelmet és a földrajzot. Mindezek mellett hasonló szenvedéllyel művelte a latin nyelvet, valamint a labdarúgást. Szegedi tanulmányai során alapozta meg pályáját: itt tanult először spanyolul, és itt találkozott a kivételes államok elméletével is. Tanulmányait és kutatásait több, neves, főként spanyol, portugál és latin-amerikai intézetben végezte. Könyveit és cikkeit több nyelvre is lefordították. Ezek közül több mára alaplátnak számít a geopolitika témakörében. A professzor úr véleménye szerint egy jó geográfusnak mindenekelőtt nyitottnak kell lennie, hiszen egy ilyen multidiszciplináris tudományt nem lehet befelé fordulva művelni. Elmondása szerint az is fontos, hogy egy geográfus szeressen utazni, a legfontosabb, hogy minél többet lásson az életében, hiszen a tapasztalatok kiváló összehasonlítási alapot jelentenek. E javaslatait egyúttal a fiatal kutatónemzedék minden tagjának szánja. A professzor úr bizakodó, mivel úgy látja, hogy a most felnövő generáció egyre nyitottabb, és szenvedéllyel műveli a tudományt. Szilágyi István kiterjedt külföldi kapcsolatrendszerrel rendelkezik a világ szinte minden pontján, amely nagyban segítette őt, hogy külföldön is széles körben megismerjék munkásságát. Oktatóként is megfordult több külföldi egyetemen, és jelenleg doktorandusz hallgatóinak az útját egyengeti.

IRODALOMJEGYZÉK

Agamben, G. (2005). *Estado de Excepción. Homo sacer II.I.* Adriana Hidalgo Editora.

Baranyai, G., & Lampért, K. (2007). Riport Enyedi Györggyel. *Modern Geográfia*, 2(2), 1–24.

- Benoist, A. de. (2013). *Carl Schmitt Today. Terrorism, "Just" War, and the State of Emergency*. Arktos Media.
- Bóna, I., Dienes, I., Éri, I., & Kallicz, N. (1961). *A kisvárdai vár története*. Kisvárdai Járási Tanács Végrehajtó Bizottsága.
- Bugya, T., & Ritz, I. (2006). Beszélgetés Jakucs Lászlóval 2001 januárjában, otthonában, Szegeden. *Modern Geográfia*, 1(1), 1–35.
- Bugya, T., & Ritz, I. (2007). Beszélgetés Pécsi Mártonnal 2001 februárjában, otthonában, Törtelen. *Modern Geográfia*, 2(1), 1–22.
- Enyedi, F., Alpek, B., L., & Tésits, R. (2022). A Bükk-hegységtől a nemzetközi karsztkutatásig. Beszélgetés Keveiné Bárány Ilonával. *Modern Geográfia*, 17(3), 1–12. <https://doi.org/10.15170/MG.2022.17.03.01>
- Gálosi-Kovács, B., & Orsós, Gy. (2022). A karsztoktól a környezetgazdálkodásig. Beszélgetés Fodor Istvánval. *Modern Geográfia*, 17(1), 47–55. <https://doi.org/10.15170/MG.2022.17.01.03>
- Gera, A. (2023). Egy regionalista – földrajzos gyökerekkel. Beszélgetés Nemes-Nagy Józseffel [Interjú]. *Modern Geográfia*, 18(2), 97–108. <https://doi.org/10.15170/MG.2023.18.02.06>
- Herczeg, A., Moró, D. R., & Tésits, R. (2021). A füstölgő meddőhányóktól a globális közlekedésig. Beszélgetés Erdősi Ferencsel [Interjú]. *Modern Geográfia*, 16(4), 69–83. <https://doi.org/10.15170/MG.2021.16.04.04>
- Izsák, É., & Tésits, R. (2023). „Mindig azt csináltam, ami érdekelt.” Beszélgetés Gábris Gyula professzorral. *Modern Geográfia*, 18(3), 77–85. <https://doi.org/10.15170/MG.2023.18.03.05>
- Lampért, K., & Radvánszky, B. (2007a). Beszélgetés Marosi Sándorral 2006 februárjában, a Földrajz-tudományi Kutatóintézetben, Budapesten. *Modern Geográfia*, 2(2), 1–27.
- Lampért, K., & Radvánszky, B. (2007b). Beszélgetés Somogyi Sándorral 2006 februárjában, a Földrajz-tudományi Kutatóintézetben, Budapesten. *Modern Geográfia*, 2(1), 1–20.
- Martín de la Guardia, R., Pérez Sánchez, G., & Szilágyi, I. (2006). *La batalla de Budapest. Historia de la insurrección húngara de 1956*. Editorial ACTAS S. L.
- Martín de la Guardia, R., Pérez Sánchez, G., & Szilágyi, I. (2016). *Luchadores por la libertad. Historia de la revolución húngara de 1956*. Editorial ACTAS S. L.
- Poulantzas, N. (1976). *Fascismo y Dictadura* (1st ed.). Siglo XXI Editores.
- Poulantzas, N. (1976). *La crisis de las dictaduras. Portugal, Grecia, España*. Siglo XXI: Editores S. A.
- Poulantzas, N. (1979). *Estado poder y socialismo*. Siglo XXI. Editores S. A.
- Schmitt, C. (2001). *Teología de la política* (edición de Héctor Orestes Aguilar), Fondo de Cultura Económica.
- Schmitt, C. (2004). *The Theory of the Partisan: A Commentary/Remark on the Concept of the Political*, by Carl Schmitt (Berlin: Duncker & Humblot, 1963). English translation. Michigan State University Press.

- Rácz, S., & Reményi, P. (2022). „Generációk munkájára támaszkodva kutatunk” Beszélgetés Hajdú Zoltánnal 70. születésnapja alkalmából [Interjú]. *Modern Geográfia*, 17(4), 9–20. <https://doi.org/10.15170/MG.2022.17.04.02>
- Szalai, Á. (2022). „Hallatni kell mindenütt a hangunkat!” Beszélgetés Mészáros Rezsővel [Interjú]. *Modern Geográfia*, 17(4), 1–8. <https://doi.org/10.15170/MG.2022.17.04.01>
- Szebényi, A., & Szabó, A. (2008). Interjú dr. Kőszegfalvi György Professzor Úrral. *Modern Geográfia*, 3(2), 210–223.
- Szilágyi, I. (1985). Chile - egy diktatúra természetrajza. *Politikatudományi Füzetek*, 1–87.
- Szilágyi, I. (1996). *Demokratikus átmenet és konszolidáció Spanyolországban*. Napvilág Kiadó.
- Szilágyi, I. (2013). *Geopolitika*. Publikon Kiadó.
- Szilágyi, I. (2014). Transylvania: A Historical Region in Europe. *Historia Actual Online*, 34, 83–149. <https://www.historia-actual.org/Publicaciones/index.php/hao/issue/view/48>
- Szilágyi I. (2015). *Portugália a huszadik században*. L'Harmattan Kiadó.
- Szilágyi, I. (2017). *Portugália és az 1956-os forradalom magyar menekültjei*. Magyar Tudomány, 8, 971–981.
- Szilágyi, I. (2018a). *Geopolitika*. Második, bővített kiadás. PAGEO.
- Szilágyi, I. (2018b). *A geopolitika elmélete*. Pallas Athéné Könyvkiadó Kft.
- Szilágyi, I. (2018c). Hungria: las experiencias del cambio de sistema y de la construcción de democracia, In C. González (coord.), *Transiciones políticas contemporaneas. Singularidades nacionales de un fenómeno global* (pp. 113–143). Fondo de Cultura Económica de España.
- Szilágyi, I. (2020). Hungria: treinta anos de democracia. *Historia Actual Online*, 52(2), 129–142. <https://historia-actual.org/Publicaciones/index.php/hao>.
- Szilágyi, I. (2022). Portugália. In D. G. Kecskés, & T. Scheibner (szerk.), *Egy világraszóló történet. Az 1956-os magyar menekültválság kézikönyve* (pp. 443–453). Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Történettudományi Intézet.
- Szilágyi, I. (2022). *Modernizációs stratégiák és kivételes állam Braziliában (1955–1985)*. Publikon Kiadó.
- Szilágyi, I. (2023). Del Estado de Excepción hasta el subimperialismo y la posdemocracia híbrida. Los cambios políticos y económicos en Brasil (1964–1985). In L. Cañón. (Comp.), *Terrorismo de Estado: definiciones, conceptos y debates* (pp. 129–168). Lago Editora.

*Ez a mű a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Ne változtasd! 4.0 nemzetközi licen-
ce-feltételeinek megfelelően felhasználható. (CC BY-NC-ND 4.0)*

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

*This open access article may be used under the international license terms of Creative Commons
Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 (CC BY-NC-ND 4.0)*

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

